

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ УМОВ ПЕРЕРОБКИ ЗЕРНА

В статті подано аналіз і економічне оцінення організаційно-технологічних умов переробки зерна.

Ключові слова: зернопродуктовий підкомплекс, економічна ефективність, організація, основні та оборотні фонди.

Стратегічні аспекти реформування зернопродуктового виробництва в Україні досліджуються у працях вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Саблука П.Т., Шпичака О.М., Черевка Г.В., Худолий Л.М., Бойка В.І., Бакая С.С., Балабанова Г.В., Андрійчука В.Г., Руснака П.П., Лобаса Н.Г., Лукінова І.І. Однак до цього часу залишаються невирішеними проблеми матеріально-технічного забезпечення підприємств зернопродуктового підкомплексу.

Структурна перебудова зернопереробної галузі відбувається в умовах значного зменшення обсягів виробництва борошна, круп, комбікормів і різкого зниження якості зерносировини. У Тернопільській області спостерігається тенденція до погіршення економічних показників роботи зернопереробних підприємств, зокрема зниження попиту на ринку зерна і продуктів його переробки упродовж 1990 – 2002 рр. (табл. 1, рис. 1).

Таблиця 1
Динаміка виробництва основних видів продукції зернопереробної
промисловості в Тернопільській області, тис. тонн

Показники	Роки		2002 до 2001	
	2001	2002	Темпи приросту, зниження (-), у %	Вироблено більше, менше (-),
Борошно всього	108,3	100,7	93,0	-7,6
Крупи всього	5,1	6,5	127,5	1,4
Хліб і хлібобулочні вироби	18,8	19,7	104,8	0,9
Макаронні вироби	0,55	0,196	-64,1	-0,35

Недостатній попит на готову продукцію зернопродуктового підкомплексу в умовах несприятливої цінової кон'юнктури на внутрішньому ринку зерна не сприяв пожевеленню діяльності переробників. Так, виробництво борошна і хлібобулочних виробів у 2002 р. у порівнянні із 2001 р. зменшилося на 7,4 та 0,9 тис. тонн відповідно, макаронних виробів – майже на 36%. Значне падіння обсягів виробництва макаронних виробів пояснюється впливом конкуренції з сусідньої Хмельницької області, де виробляють макаронні вироби кращі за смаковими якостями і ширшим асортиментом. Отже, потенційні можливості підприємств використовуються далеко не повністю.

Як свідчать джерела [1.7 – 8] причини спаду виробництва в зернопереробній

промисловості такі: тривале зменшення кількості та якості вітчизняної зернової сировини, неплатоспроможність споживачів хлібопродуктів; зменшення споживання населенням окремих сортів борошна, деяких видів круп; збільшення в країні кількості мінімлинів (4435 шт. потужністю 2200 тис. т/рік). мініконтуровишок

підприємств зернопродуктового підкомплексу розпочинають з вивчення матеріально-технічної бази даних підприємств.

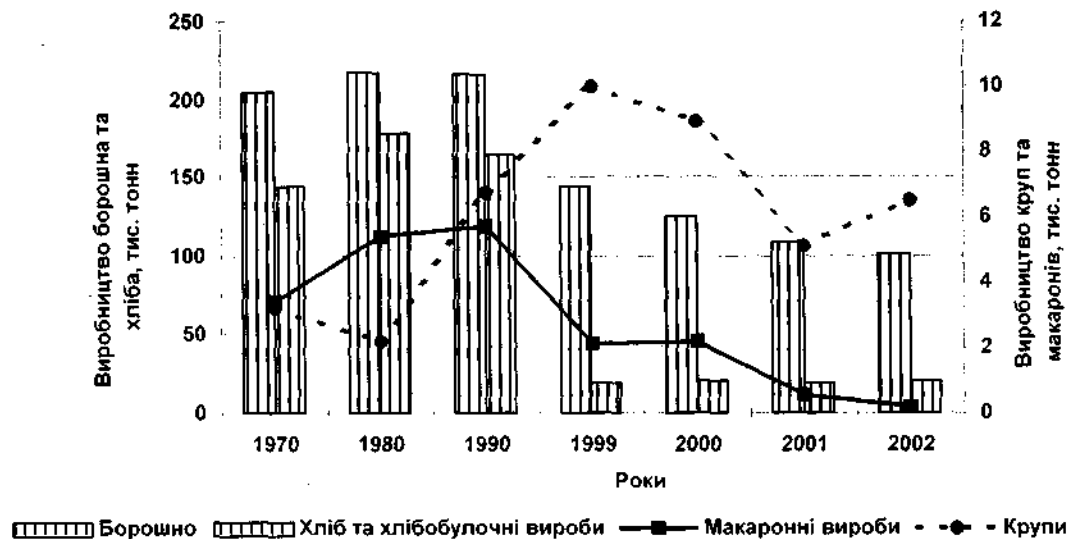

Рис. 1. Динаміка виробництва основних видів зернопереробної продукції в Тернопільській області

Основною характеристикою основних фондів є структура, тобто відсоткове співвідношення окремих видів у загальній їх вартості. На початок 2003 р. на підприємствах хлібоприймальної і переробної галузей у вартості виробничих основних фондів виробничі будівлі, споруди та передавальні пристрої займали

У підвищенні ефективності функціонування основних виробничих фондів важливу роль відіграє оптимальне співвідношення їх з оборотними засобами, котрі при їх нормативних обсягах забезпечують нормальну роботу виробничого процесу. Тому важливим є оцінення ефективності використання основних засобів за показником вартісного співвідношення оборотних та основних фондів. Таке співвідношення – це стала величина, а залежить від виробничої спеціалізації

Таблиця 3

**Співвідношення між оборотними та основними засобами на підприємствах
Тернопільської області**

[illegible]

переробним підприємствам і заготівельним організаціям. Тому підприємства зернопереробної промисловості відчують нестачу зерна, особливо в останні місяці літа. Це спричинило погіршення показників ефективності використання промислово-виробничих фондів у зернопереробних і хлібозаготівельних підприємствах (табл. 4).

Таблиця 4

Ефективність використання промислово-виробничих фондів у зернопереробних і зернозаготівельних підприємствах Тернопільської області

Назва підприємства	Фондовіддача по доходу				Фондовіддача по чистому доходу				Фондорентабельність			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
В середньому по заготівельних підприємствах	0,47	0,32	0,23	0,18	0,39	0,27	0,19	0,20	-2,57	-0,14	-3,30	-6,00
В середньому по зернопереробних підприємствах	0,63	1,10	0,87	0,71	0,52	0,95	0,72	0,59	2,94	3,91	0,26	-2,60
В середньому по заготівельних та зернопереробних підприємствах	0,58	0,63	0,67	0,57	0,48	0,71	0,56	0,49	1,30	2,73	-0,76	-3,50

Основними напрямками підвищення економічної ефективності зернопереробної галузі в сучасних умовах є: модернізація виробництва, технічне переозброєння галузі, впровадження нового високопродуктивного обладнання; кваліфікаційно-кадрове та інформаційне забезпечення галузі; впровадження сучасних технологій виробництва продукції, що забезпечують ефективне використання сировини, збільшення загальних виходів продукції без зниження якісних показників виробництва; розробка і впровадження нових конкурентоспроможних видів продукції; удосконалення фінансово-кредитної системи, використання інвестицій.

Література

1. Артеменко В. Ф. Аналіз сучасного стану зернопереробних підприємств, проблеми, перспективи розвитку, потреба в обладнанні для переробки та зберігання зерна // *Хранение и переработка зерна*. – 2000. – № 4. – С. 7-8.
2. Крисалов Д. В. Переробна сфера АПК в умовах ринкової трансформації національної економіки // *Формування і реструктуризація аграрного ресурсного потенціалу України*. – К. – 1998 – С. 81-83.
3. Справочник экономиста зерноперерабатывающего и хлебоприемного предприятия / М. Г. Шелудько, В. П. Нархов, В. Ш. Аншба и др.: Под ред. В. П. Нардова. – М.: Агропромиздат, 1990. – 271 с.